

Якубів С. П., Татуревич Д.А.,
здобувачі вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
Краснов В. П.,
д. с.- г. н., професор, кафедра екології та природоохоронних технологій,
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ НАКОПИЧЕННЯ ¹³⁷Cs В ОРГАНАХ ЧОРНИЦІ ЗВИЧАЙНОЇ

Дослідження проводились у 2022р. в філії «Лугинське ЛГ». Аналіз інтенсивності накопичення ¹³⁷Cs надземною фітомасою чорниці виявив значну амплітуду коливань величин коефіцієнта переходу та коефіцієнта накопичення – різниця між мінімальним та максимальним значеннями для вищевказаних величин в межах всього масиву даних становила відповідно 10,7 та 9,8 рази. Мінімальне середнє значення КП ¹³⁷Cs у пагони чорниці спостерігалось на ПП-16 ($12,7 \pm 2,07 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$), а максимальне – на ПП-15 ($41,9 \pm 6,1 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$). Щодо значення коефіцієнту накопичення, мінімальна середня його величина відмічена на ПП 13 ($0,6 \pm 0,08 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$), а максимальна – на ПП-15 ($1,6 \pm 0,20 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$) (табл. 1).

Таблиця 1

Акумуляція ¹³⁷Cs різними органами чорниці на пробних площах

№ ПП	Питома активність ¹³⁷ Cs, Бк/кг						КП, $\text{м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$					
	пагоні в		ягід свіжих		ягід сухих		пагонів		ягід свіжих		ягід сухих	
	М	m	М	m	М	m	М	m	М	m	М	m
11	629	61	123,7	15,6	838,3	73,8	28,3	3,24	5,6	0,6	37,7	3,0
13	320	22	58,6	2,4	407,0	19,3	15,5	1,83	2,6	0,2	18,5	2,5
15	6267	712	927,8	91,1	5720,0	637,7	41,9	6,10	5,9	0,6	36,0	3,8
16	1319	205	185,3	40,7	1270,0	285,6	12,7	2,07	1,7	0,2	11,7	1,6
17	1546	382	303,7	37,7	1783,0	249,3	20,1	4,41	3,7	0,4	21,8	2,7

На всіх пробних площах (ПП) радіоактивне забруднення повітряно-сухих пагонів дещо відрізняється від відповідних значень для сухих ягід – різниця становила 0,9-1,3 разів. Аналіз значень КП для повітряно-сухих пагонів та для сухих ягід чорниці дозволяє зробити висновок, що чорниця є інтенсивним накопичувачем радіоцезію. Досить інтенсивне накопичення ¹³⁷Cs надземною фітомасою чорниці (КП>40) спостерігалось на пробній площі № 15 ($41,9 \pm 6,1 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$). На цій самій пробній площі відмічено і найвищі показники питомої активності та коефіцієнту переходу ¹³⁷Cs у свіжі ягоди чорниці – відповідно $927,8 \pm 91,1$ Бк/кг та $5,9 \pm 0,6 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$. Різниця між мінімальною та максимальною величиною становить для радіоактивного забруднення свіжих ягід 15,8 разів, а для коефіцієнта переходу ¹³⁷Cs у свіжі ягоди чорниці – 3,5 рази. Щодо радіоактивного забруднення та інтенсивності накопичення радіонукліду сухими ягодами, високі показники також зафіксовані на ПП-15: середня питома активність ¹³⁷Cs дорівнює $5720 \pm 637,7$ Бк/кг, а величина коефіцієнта переходу – $36 \pm 3,8 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$. На ПП-12 значення КП ¹³⁷Cs у повітряно-сухі пагони було найменшим і дорівнювало $12,7 \pm 2,07 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$. На цій самій пробній площі відмічена і найменша інтенсивність акумуляції ¹³⁷Cs як свіжими (КП = $1,7 \pm 0,2 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$), так і сухими (КП = $11,7 \pm 1,6 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$) ягодами.

Загалом по всьому масиву даних чорниці року середні значення КП ¹³⁷Cs для повітряно-сухих пагонів становили 23,7; а для сухих ягід – $25,1 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$. Для свіжих ягід чорниці відповідне значення КП дорівнювало $3,9 \text{ м}^2\text{кг}^{-1}10^{-3}$. Порівняння інтенсивності накопичення ¹³⁷Cs різними органами чорниці за допомогою однофакторного дисперсійного аналізу у 2022 році не виявило достовірної різниці між середніми значеннями КП ¹³⁷Cs у надземну фітомасу та сухі ягоди в межах всіх пробних площ. Хоча середнє значення КП для сухих ягід у 1,2 раза менше, ніж для пагонів чорниці, але ця різниця не є достовірною на 95% довірчому рівні ($F_{\text{факт.}} = 0,04 < F_{(1; 9; 0,95)} = 5,32$).

Список використаної літератури

1. Краснов В. П., Орлов О. О., Жуковський О. В., Гулик І. Т., Курбет Т. В., Корбут М. Б., Давидова І. В., Мельник В. В. Зміна вмісту ¹³⁷Cs у чорниці (*Vaccinium myrtillus* L.) у лісах Полісся України з часу аварії на ЧАЕС. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. т. 30, № 2. С. 49-54.